

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Directeur Stelsel en Volksverzekeringen
T.a.v. de heer [REDACTED]
Postbus 90801
2509 LV DEN HAAG

datum 19 december 2025 ons kenmerk RvB.115/25/HVD/fi

Betreft: SVB reactie op het ADR onderzoeksrapport 'Nationaliteit in de Sociale Zekerheid'

Geachte heer [REDACTED],

De SVB bedankt de onderzoekers van de Auditdienst Rijk (ADR) voor het rapport '*Nationaliteit in de Sociale Zekerheid*' en onderschrijft het belang van blijvende en directe aandacht voor bewustwording en het tegengaan van (mogelijke) discriminatie, in het bijzonder bij het gebruik van nationaliteitsgegevens in de handhaving binnen de sociale zekerheid. De registratie en het gebruik van nationaliteitsgegevens zijn voor de SVB noodzakelijk voor de rechtmatige en noodzakelijke uitvoering van diverse wettelijke regelingen en daarom vraagt dit om blijvende waakzaamheid waarbij de aanbevelingen van de ADR zonder meer helpend zijn. De SVB vindt een zorgvuldige omgang met deze gegevens en het voorkomen van zowel directe als indirecte discriminatie van essentieel belang. De SVB is zich bewust van de complexiteit en gevoeligheid van het gebruik van nationaliteitsgegevens en besteedt hier zowel intern als extern continue en structureel aandacht aan. De bevindingen uit dit ADR-onderzoek worden meegenomen bij onze interne processen om te bepalen waar verdere optimalisaties mogelijk zijn en hoe de borging van registratie en gebruik van nationaliteitsgegevens binnen de geldende wet- en regelgeving tijdig en adequaat kan worden versterkt. In deze managementreactie worden enkele voorbeelden van deze doorlopende optimalisaties toegelicht, gekoppeld aan de bevindingen en handelingsperspectieven die de ADR-onderzoekers schetsen.

Het onderzoek van de ADR bestaat uit twee delen. Onderzoeksvraag 1 betreft een procesmatige beschrijving van de wijze waarop de SVB in 2020 en 2021 de inventarisatie op het gebruik van nationaliteitsgegevens in de sociale zekerheid heeft vormgegeven en uitgevoerd. Deze inventarisatie is destijds op verzoek van de minister van SZW uitgevoerd (n.a.v. een toezegging in de Stand van de Uitvoering 2020) en was gericht op het verkrijgen van inzicht in het gebruik van nationaliteitsgegevens binnen de organisatie, wetgevingen, processen en afdelingen. In de kern beschrijft de ADR over het proces destijds dat de SVB zorgvuldig te werk is gegaan bij het uitvoeren van de inventarisatie en dat de opdracht daartoe met voldoende besef van urgentie is aangevlogen. Verder geeft de ADR aan dat de SVB een duidelijke projectorganisatie had opgetuigd en dat er veel uitgevraagd is vanwege een brede hantering van het begrip nationaliteit. Tegelijkertijd plaatst de ADR kanttekeningen bij het ontbreken van een duidelijke onderzoeksmethodiek: dataverzameling en kwaliteitsborging vonden niet altijd gestructureerd plaats. De SVB merkt hierbij op dat destijds een gerichte inventarisatie is gevraagd. Binnen die opdracht is zorgvuldig en praktisch gewerkt aan het in kaart brengen van het nationaliteitsgebruik. Alle regelingen die de SVB uitvoert zijn systematisch tegen het licht gehouden. Daarbij hebben zowel de juridische afdeling als het Ethics Center inhoudelijk meegedacht en meegekeken om de kwaliteit en de zorgvuldigheid te borgen. Naar het oordeel van de SVB is de inventarisatie daarmee op een zorgvuldige en adequate wijze uitgevoerd. De bevindingen van de ADR zal de SVB meenemen bij toekomstige onderzoeken.

Onderzoeksvraag 2 richt zich op de beheersmaatregelen die de SVB hanteert om de registratie en het gebruik van nationaliteitsgegevens binnen het handavingsproces van de afdeling Preventie & Handhaving te borgen volgens de geldende voorschriften. Hierbij ligt de nadruk op het gebruik van risicomodellen en risicogericht onderzoek bij de handhaving van de door de SVB uitgevoerde regelingen. Het is positief dat het rapport bevestigt dat de SVB in het gehele proces van het ontwikkelen tot uitvoeren van risicogericht onderzoek diverse beheersmaatregelen heeft getroffen en controles heeft ingebouwd om risico's op (indirecte) discriminatie te voorkomen, te onderkennen en te beheersen. Het rapport laat zien dat de SVB hier op een bewuste en structurele manier aandacht aan besteedt en dat de aspecten privacy en ethiek (o.a. via een ethische toets als integraal onderdeel van het proces van risicogerichte onderzoeken) in dit proces een prominente plaats innemen.

De beheersmaatregelen worden continue verder ontwikkeld en afgestemd op wet- en regelgeving; de interne processen worden periodiek geëvalueerd. Zo is ten tijde van het onderzoek het algoritmebeleid van de SVB geactualiseerd, waarbij strengere eisen gelden op het gebied van transparantie, non-discriminatie en menselijke controle wanneer een algoritme of AI-systeem directe invloed kan hebben op burgers: bijvoorbeeld bij risicogericht onderzoek. Omdat het gebruik van nationaliteitsgegevens ook binnen de SVB meerdere (beleids)processen en afdelingen raakt, is in 2024 de Regiegroep *'Trajecten risicoprofilering en voorkomen discriminatie'* opgericht om informatie en ontwikkelingen te coördineren met deelnemers afkomstig uit verschillende disciplines.

Het onderzoeksrapport benoemt ook enkele kritische punten. Een van de bevindingen uit het ADR-onderzoek is dat de onderzochte organisaties nog geen volledig inzicht hebben in de getroffen beheersmaatregelen en de naleving daarvan. De SVB herkent deze bevinding en heeft inmiddels stappen gezet om het inzicht in beheersmaatregelen en de naleving daarvan verder te ontwikkelen. Zo is binnen de afdeling Preventie & Handhaving van de SVB eind 2024 een centraal coördinatiepunt Informatiebeveiliging & Privacy ingericht, welke o.a. tot doel heeft de genomen beheersmaatregelen overzichtelijk bij te houden en de verantwoordelijken binnen de afdeling periodiek te bevragen op de implementatie van de maatregelen. Er wordt op dit moment gewerkt aan een volledige en actuele inventarisatie van de genomen beheersmaatregelen. Met de inrichting van het centrale coördinatiepunt heeft de SVB een stap gezet in de inrichting en rolzuiverheid van de eerste, tweede en derde lijn volgens het Three Lines Model.

De onderzoekers constateren daarnaast dat de SVB een verwerkingsregister heeft, maar dat dit niet compleet is. De SVB herkent dit en ook hier zijn dit jaar stappen gezet. Zowel het interne als externe register wordt herzien waarbij de publicatie van het vernieuwde externe register wordt voorzien in de loop van 2026. Ook zijn er dit jaar nieuwe kaders voor het verwerkingsregister ontwikkeld, waarbij 'nationaliteit' expliciet is toegevoegd. In 2026 zet de SVB de verdere optimalisaties van de beheersmaatregelen voort, onder meer door de herijking van de bestaande privacy risicoanalyse (DPIA) waarin de verwerkingen van de afdeling zijn opgenomen.

Ook constateren de onderzoekers dat organisaties in sturing en verantwoording nog niet expliciet aandacht besteden aan de risico's van, met name indirecte, discriminatie op basis van nationaliteitsgegevens. De SVB stuurt echter actief op deze risico's binnen het proces van risicogericht onderzoek. Sinds 2023 worden juridische en ethische biastoetsen uitgevoerd om mogelijke (indirecte) discriminatie te signaleren, waarvan de uitkomsten op managementniveau worden besproken en gebruikt om processen en risicogericht onderzoek verder te verbeteren. Daarnaast worden privacy risicoanalyses uitgevoerd en AVG-adviezen ingewonnen. Hiermee handelt de SVB in lijn met het handelingsperspectief van de onderzoekers, waarin wordt aanbevolen discriminatie, risicomodellen en algoritmen nadrukkelijk te beleggen binnen

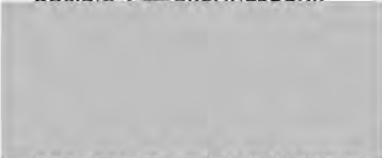
sturingsstructuren. De onderzoekers constateren daarnaast dat discriminatie in externe rapportages, zoals jaarverslagen, nauwelijks wordt benoemd. Zij schetsen het handelingsperspectief om onderwerpen als discriminatie, risicomodellen en algoritmen, die de gehele organisatie raken, expliciet te beleggen en op te nemen binnen de bestaande sturings- en verantwoordingscyclus. De SVB herkent de bevinding dat deze onderwerpen – binnen het kader van dit onderzoek, specifiek gericht op risicogerichte onderzoeken – momenteel niet expliciet worden benoemd in externe rapportages of binnen de bestaande verantwoordingscycli. De SVB zal bezien op welke wijze, en op welk abstractieniveau, deze thema's het best kunnen worden geborgd binnen de huidige verantwoordingsprocessen.

Tot slot besteden de onderzoekers aandacht aan de rol van de privacy-organisatie en de Functionaris Gegevensbescherming (FG) binnen de SVB, omdat zij belangrijke spelers zijn in de controle op naleving van de AVG. Volgens de onderzoekers is een belangrijke beheersmaatregel dat binnen de SVB een privacy-organisatie is ingericht met privacy-officers bij de directies en afdelingen en dat er een FG aanwezig is. Ten tijde van het onderzoek vervulde een interim FG deze rol binnen de SVB. Inmiddels is een vaste FG in dienst, waarmee continuïteit en deskundigheid verder zijn versterkt.

Daarnaast blijft de SVB ook zelf onderzoek doen. Zo heeft de Auditdienst van de SVB in 2024 onderzoek verricht naar risico's op ongerechtvaardigd onderscheid binnen het terug- en invorderingsproces en daarbij acht kernbeslissingen geïdentificeerd met potentieel grote impact op burgers. Het onderzoek geeft geen aanwijzingen dat sprake is van ongerechtvaardigd onderscheid in beleid of uitvoering, maar laat wel zien dat in de inrichting van processen aandacht nodig blijft voor het beheersen van risico's op onbewust of indirect onderscheid. De SVB heeft deze uitkomsten onderschreven en ingezet op het blijvend onderbouwen en toetsen van keuzes in beleid en uitvoering, met aandacht voor vakmanschap, bewustwording en een mensgerichte dienstverlening

De SVB is tot slot van mening dat het beheersen van risico's op (indirecte) discriminatie en het zorgvuldig gebruik van nationaliteitsgegevens een continue proces is. De optimalisaties die hierboven worden beschreven, illustreren deze doorlopende aandacht.

Met vriendelijke groeten,
Sociale Verzekeringsbank

MW. drs. H.A.M. van Dongen
Lid Raad van Bestuur